

LY I KOMUNIKACIJOS TEORIJOS – (gender/sex communication theories – angl.k.). Ly i komunikacijos teorijos remiasi moter ir vyr panašumais ir skirtumais. Moter ir vyr komunikacijos procese mokslininkai išskiria 4 teorijas: *biologin*, *kult rin*, *j gos/galios ir retorin /strategin*.

Biologin teorija teigia, kad moterys ir vyrai nuo pat gimimo žymiai skiriasi ir kad j komunikacinis elgesys daugeliu atvej grindžiamas ir aiškinamas remiantis biologiniais faktoriais: X ir Y chromosomos ir hormonai, kurie aktyvina ir veikia komunikacin elges . Du dažniausiai minimi biologiniai skirtumai tarp ly i yra moter geb jimas gimdyti ir vyr didesn raumen mas . Biologin s teorijos šalininkai teigia, kad hormonai yra moter nuotaik kaitos ir svyruojan io elgesio priežastis, tuo pa iu takojanti ir komunikacijos proces . Ta iau dr.E.Ramey savo tyrimais rod , kad vyrams taip pat cikliškai kinta emocin b kl , fizin j ga ir intelektualin s veiklos galimyb s, ta iau vyr cikl kait sunku pasteb ta, nes ji nepasireiškia menstruacijomis. Biologin teorij gali takoti asmenin s nuomon s ir individualus suvokimas biologini moter ir vyr skirtum , t.y. k mes žinome apie moter ir vyr biologinius skirtumus, kurie gali takoti komunikacij .

Du svarbiausi moter ir vyr skirtumai susij su komunikacija yra verbalin s kalbos sklandumas ir fizin agresija. vairiais tyrimais pasteb ta, kad moteriškos lyties k dikiai labiau balsu reaguoja kitus žmones, nei vyriškos. Taip pat mergait s dažniau nei berniukai iki 2 met pradeda kalb ti. Fizin s agresijos prasme vyriškos lyties k dikiai yra aktyvesni fizine prasme, berniukai dažniau nei mergait s problemas sprendžia fizine j ga.

D l verbalin s kalbos sklandum moterys laikomos plepesnis nei vyrai, ta iau mišriose grup se vyrai kalba daugiau. Moter suvokimui traktavimui kaip plepesni tak daro tai, kad mergait s ir moterys didesn d mes skiria kalbos detal ms.

Fizin agresija berniuk ir vyr tarpe gali taip pat gali b ti teigiamas ir neigiamas: ne kiekvienas berniukas yra fiziškai aktyvus ir agresyvus ir ne kiekviena šeima agresij laiko vyriškos gimin s idealu.

Be verbalin s kalbos sklandumo ir fizin s agresijos egzistuoja ir kiti fiziniai parametrai, kuriais skiriasi moterys ir vyrai: aukštis, svoris, k no sud jimas, vokaliniai parametrai, kurie turi didel svarb mergai i / moter ir berniuk / vyr komunikacinei patir iai. Šie fiziniai bruožai labai svarb s m s visuomen je, kurioje fiziniai atributai yra idealizuojami, diskutuojami ir tampa siekiamybe reklamoje, televizijoje, populiariuose žurnaluose ir t.t.

Kult rin teorija susijusi su skirtingais b dais, kuriais žmon s mokosi suprasti ir atsakyti už savo veiksmus bei atsakyti už savo kaip socialin s grup s nario veiksmus, tai yra pasauli pažinimo ir supratimo procesas skirtingos kilm s žmon ms. Individai aug ir gyvenantys toje pa ioje socialin je žmoni grup je turi t pa i vertybi sistema, poži r pasaul . Antropolog M.Mead teigia, kad yra daug b d , kuriose viskas skirstoma/veikia remiantis socialine ir biologine lytimis, ta iau n ra nei vienos kult ros, kuri tai traktuot kaip nesvarb veiksn . Kalbant apie ly i komunikacij , kult riniai skirtumai didži ja dalimi apiama individ sitikinimus, galimybes, l kes ius, t.y. kaip individai turi m styti, kalb ti, organizuoti savo gyvenim ir pan. Remiantis šiuo poži riu, galima teigti, kad mterys ir vyrai auga skirtingose individualiose komunikacin se kult rose. Moterys ir vyrai, o ypatingai vaikai yra 2 skirtingos kult rin s grup s, kadangi jie tipiškai skatinami ir mokomi b ti tokiais pat kaip pridera j ly iai, kalb ti ir elgtis kaip dera j ly iai ir vengti kitos lyties kalbos ir m stymo. (Žr. *Stereotipai*). Pagal ši teorij abi lytys m s visuomeneje vystosi dviejose komunikacin se kult rose ir šis poži ris padeda suskai iuoti j interes ir vertybi skirtumus.

Nors mergait s ir berniukai vaikyst je specialiai neseleguojami (Žr. *Ly i segregacija*), bet vairios institucijos: šeima, švietimo staigos, bendruomen , bendraamžiai skirtingai komunikuoja su individualis priklausomai nuo j lyties.

Kalba ir neverbalinis elgesys yra pagrindiniai kultūros aspektai. Komunikuodami neverbališkai moterys ir vyrai moka skirtingus komunikacijos modelius: akių kontakto, gestų, lytėjimo, erdvės poreikio. Ši teorija teigia, kad moterų ir vyrų komunikaciniai skirtumai yra labiau rezultatas socialinės lyties nei biologinės. Socialinės, istorinės ir kultūrinės įgosedu takuoja matomus moterų ir vyrų komunikacinio elgesio skirtumus, todėl egzistuoja dvi skirtingos komunikacinės kultūros.

Jėgos/galios/dominavimo teorija lyi komunikacijoje parodo koki tak santykiuose daro vieni individai kitiems. Jėga suprantama kaip tokos darymas žmonėms, organizacijoms, vykiams; kaip žinojimas kas yra oficialus ir neoficialus grupės lyderis ir kaip tikėjimas, kad jėga/galia apima gebėjimą pasiekti tikslus ir padėti kitiems pasiekti jų tikslus. Žinojimas kas yra oficialus ir neoficialus grupės lyi komunikacijoje parodo koki tak santykiuose daro vieni individai kitiems.

Jėgos teorija glaudžiai susijusi su *patriarchatu* (Žr. *Patriarchatas*), kuriame dominuoja vyriška valdžia ir kontrolė.

Retorinė/strateginė teorija teigia, kad moterys ir vyrai yra individai, kurie patys sprendžia kok komunikacijos modelį su kitais individais jie pasirinks priklausomai nuo situacijos. Šios teorijos pagrindinis idėja yra ta, kad žmonės elgiasi strategiškai kai komunikuoja vieni su kitais, kadangi jie sistemina/motyvuoja jie pasakys, atsakys individualiose komunikacinėse veikose situacijose. Ši teorija didesnė individo pasirinkimo laisvę, nes kiekviena komunikacinė situacija yra unikali. Ji teigia, kad moterys ir vyrai turi vienodas galimybes būti aktyvūs komunikacijos procese.

Feministinis judėjimas tiesiogiai ir netiesiogiai rodo, kad moterys kaip ir vyrai yra ir privalo būti individais su savo tikslais, nuomonėmis, stiliumi ir galimybėmis išreikšti save. Moterys kaip ir vyrai gali turėti tvirtą nuomonę rinkodaros, branduolinio nusiginklavimo, kompiuterinės programinės rangos klausimais. Ši teorija leidžia teigti, kad vyrai lygiai taip pat gali turėti tvirtą nuomonę ir žinias vaikų auklėjimo, valgio gaminimo srityse. Retorikos teorija lyi komunikacijoje siekia apibendrinti kitas 3 teorijas ir jos pagrindinis idėja yra ta, kad kiekvienas individas (moteris ir vyras) gali turėti reikšmingus tikslus, aiškias situacijos suvokimą, efektyvias strategijas komunikacijos procese.

Literatūra:

Sex Differences and Similarities in Communication: Critical Essays and Empirical Investigations of Sex and Gender in Interaction. Ed. by D.J. Canary, K. Dindia. London, 1998.